

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ג

שם השיעור: The First King's Last Night: Saul & The Witch of Ein Dor

שם המרצה (כתובת דוא"ל) - Joe Wolfson jjwolfson@gmail.com

Key Text: Shmuel I 28:3-25

1. ויקרא רבה פרשה כו - Midrash Vayikra Rabba Ch.26.

וישבע לה שאול בה' לאמר חי ה' אם יקרך עון בדבר הזה... ארשב"ל למה היה שאול דומה באותה שעה, לאשה שנתונה אצל אוהבה ונשבעת בחיי בעלה, כך שאול שואל באוב וידעוני והיה נשבע לה חי י"י אם יקרך עון בדבר הזה. 'And the woman said, "you know what Shaul has done..." And Shaul said to her. "As Hashem lives, no sin will come to you on account of this" (vs.8-10). Rabbi Shimon ben Levi says: To what was Shaul likened at that time? To a woman who is with her lover and takes an oath by the life of her husband. So, too, Shaul inquires of a medium and swears to her: "As the Lord lives, there shall no punishment happen to you for this thing."

2. Shaul Tchernikowsky (Hebrew Poet, 1875-1943), "In Ein-Dor .2

,Why did you take me from behind the flocks
?And set me as this day as prince over your people
,I have spent all my strength in the storms of battle
.And my domestic happiness has already turned into desolation
– The people of Peleshet surround me, the dread of the shadow of death
.The evil spirit will crush me until death
?O man of God! What will God answer me
!For He has departed from me – what shall I do? Answer me
?Why, alas, did you anoint me king over your people
?Why did you take me from behind the flocks

?Pagan Sorcery in Jewish Thought: Actual & Effective (but forbidden) or Fake & Foolish

3. רמב"ם, ה' ע"ז, פרק יא, הלכה טז Maimonides, Laws of Idolatry, 11:16

ודברים האלו כולן דברי שקר וכזב הן והם שהטעו בהן עובדי כוכבים הקדמונים לגויי הארצות כדי שינהגו אחריהן ואין ראוי לישראל שהם חכמים מחוכמים להמשך בהבלים אלו ולא להעלות על לב שיש תועלת בהן שנאמר כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל ונאמר כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו ואתה לא כן וגו' כל המאמין בדברים האלו וכיוצא בהן ומחשב בלבן שהן אמת ודבר חכמה אבל התורה אסרתן אינן אלא מן הסכלים ומחסרי הדעת ובכלל הנשים והקטנים שאין דעתן שלימה אבל בעלי החכמה ותמימי הדעת ידעו בראיות ברורות שכל אלו הדברים שאסרה תורה אינם דברי חכמה אלא תהו והבל שנמשכו בהן חסרי הדעת ונטשו כל דרכי האמת בגללן ומפני זה אמרה תורה כשהזירה על כל אלו ההבלים תמים תהיה עם ה' א-להיך:

And all of these things (magics and sorceries previously listed) are all falsehoods and wastes of time which the early idolaters used to deceive many peoples about in order to assume for themselves positions of leadership. And it is not fitting for Israel, who are the wisest of the wise, to follow such nonsense, nor for anyone to suppose that there is benefit to be gained from them, 'for there shall be no diviners amongst Jacob, nor magicians amongst Israel...' And all who do believe in these things and their like, and supposes that there is wisdom in them but the Torah has prohibited us from using them, is no more than a fool and an ignoramus, like women and children whose intelligence is lacking. Yet those of intelligence know with clear proofs that all of these magics which the Torah has prohibited are not forms of wisdom but emptiness and nonsense which only the foolish follow after....

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ג

4. Ramban (Catalonia, 1194-1270), Devarim 18:9

Many feign piety and say that there is no truth whatsoever to magic... We, however, cannot deny things that have been made known to the eyes of witnesses.

5. רד"ק שמואל א' פרק כח Ch.28 to Shmuel I Ch.28 Radak (R'David Kimche - Provence, 1160-1235)

וראינו מחלוקת בין הגאונים בדבר הזה וכלם נשתוו כי מעשה האוב הבל ותוהו ודברי כזב והתול אבל יש מהם אומרים כי לא דבר שמואל עם שאול וחסו ושלום לא עלה שמואל מקברו ולא דבר אבל האשה עשתה הכל ברמאות כי מיד הכירה כי שאול הוא אך להראות לו כי מצד החכמה הכירה ומצאה דבר זה אמרה למה רמיתני ואתה שאול ודרך בעלת אוב להביא בן אדם שמדבר מתוך מחבואו בלשון נמוך וכאשר בא שאול לדרוש מאתה וראתה אותו נבהל וידעה כי למחר יהיה יוצא למלחמה וכל ישראל היו בפחד גדול וידעה מה שעשה שאול שהרג כהני ה' שמה בפי המגיד הדברים הנאמרים בפרשה ומה שאמר ויאמר שמואל אל שאול על מחשבת שאול כי היה חושב כי שמואל היה המדבר אליו ומה שאמר ולא עשית חרון אפו בעמלק ידוע היה דבר זה כי מאותה שעה אמר לו שמואל וימאסך מהיות מלך ומה שאמר לרעך לדוד ידוע היה זה בכל ישראל כי דוד נמשח למלך ומה שאמר מחר אתה ובניך עמי מדרך סברא אמר זה, זהו פי' רב שמואל בן חפני הגאון ואמר אף על פי שמשמעות דברי חז"ל כי אמת היה שהחיתה האשה את שמואל לא יקובלו הדברים במקום שיש מכחישים להם מן השכל

Some say that Shmuel did not speak with Shaul, and that God forbid, Shmuel did not rise from his grave and speak. Rather, the woman did it all by way of deception. For she immediately recognized that he was Shaul, but to show him that it was owing to her wisdom that he recognized him and discovered the truth, she said, "Why have you deceived me? For you are Shaul." It is the way of mediums to bring a person who speaks in a low voice from a concealed place. When Shaul came to inquire of her, and she saw that he was frightened, and she knew that tomorrow he was going out to war and all of Israel were overcome by great fear, and she knew what Shaul did when he killed God's priests, she put the words stated in the story into the speaker's mouth. And that which it says, "And Shmuel said to Shaul" – this is what Shaul thought, for he thought that it was Shmuel who was talking to him. And that which it says, "and did not execute His fierce wrath upon Amalek" – this was well-known, for from that time Shmuel had told him that God rejected him from being king. And that which it says, "to your neighbor, even to David" – it was well known to all of Israel that David had been anointed king. And that which it says, "and tomorrow shall you and your sons be with me" – he said this based on logical reasoning. This is the explanation of Rav Shmuel ben Chofni Gaon. And he said further: Even though the plain sense of the words of the Sages in the Gemara is that the woman truly brought Shmuel back to life, **they are not to be accepted when they are contradicted by reason!**"

אבל רב סעדיה ורב האי הגאונים ז"ל אמרו אמת הוא כי רחוק הוא שתדע האשה העתידות וכן שתחיה היא את המת בחכמת האוב אך הבורא יתברך החיה את שמואל כדי לספר לשאול את כל הקורות העתידות לבא עליו והיא האשה אשר לא ידעה בכל אלה נבהלה כמו שנאמר ותזעק בקול גדול ואשר אמרה האשה את מי אעלה לך דברי התולים הם כי דעתה היה לעשות כמנהגה אלה דבריהם,

And the Geonim, Rav Sadia and Rav Hai, agree that the woman surely could not tell the future nor could she call up the dead (i.e. she was a charlatan). Yet Hashem resurrected Shmuel in order to tell Shaul everything that would befall him in the future. Indeed, the woman who did not know all this was frightened, as it says: 'she cried with a loud voice.' And that which the woman said, 'Whom shall I bring up unto you?' are words of sarcasm, for she was planning to do as she normally does."

ויש לתמוה לדברי הגאונים האלה אם הקב"ה החיה את שמואל כדי לספר לשאול הקורות הבאות עליו למה לא אמר לו על ידי חלומות או על ידי אורים או על ידי הנביאים אלא על ידי אשה בעלת אוב ועוד איך היה נעלם משאול שהיה חכם ומלך אשר היו עמו כמה חכמים גדולים אם ענין אוב נעשה על ידי אדם מדבר מתוך מחבואו ומי יאמר שיטעה הוא בזה ואין זה הדעת מקבלו והנכון הוא מה שפירשנו:

One must ask according to these Geonim: If God resurrected Shmuel in order to inform Shaul what would happen to him in the future, why did He tell him not by way of dreams or the Urim or prophets, but by

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ג

way of the woman who was a medium? And furthermore, how would it have escaped Shaul, who was a sage and a king and had wise men with him, if the medium worked with another person speaking from a concealed place? And who would say that he would err in this matter? This cannot be accepted by reason.

Assessing Shaul's Character

6. מדרש דברים רבה, ואתחנן #9, Midrash Devarim Rabba, Va'etchanan

בשעה שהלך שאול ושאל באשת בעלת אוב והעלת לו שמואל, וא"ל שמואל כל אותן הדברים, וכיון שא"ל שמואל אתה ובניך עמי +שמואל א' כ"ח י"ט, בטח שאול על דבריו ונתייאש מן התפלה, אמ' הואיל ואמ' לי שמואל שאני מת מה אני מועיל מתפלל, ישב לו מן התפלה ונדקר בחרב, שנאמ' ויאמר שאול לנושא כליו +שמואל א' ל"א ד' + וגו', ומה עשה נטל החרב ודקרה במעי, מי גרם לו על שבטח בדברי שמואל, שאילו היה מתפלל לפני הקב"ה היה מבטל ממנו את הגזרה.

When Shaul went to consult with the woman of Ov to raise up Shmuel, and Shmuel said to him all of those things and concluded by saying that 'tomorrow you and your sons will be with me' (v.19, i.e. dead) Shaul took him by his word and despaired of praying. He said to himself, 'now that Shmuel has told me that I will die what use will prayer do?' Rather than praying he threw himself upon his sword and died (see ch.31)... and what caused his death? Only that he believed the words of Shmuel, whereas had he only prayed to Hashem, the decree would have been annulled.

7. מדרש שמואל ד"ה ויאמר שאול, Midrash Shmuel #24

ויתן ה' גם את ישראל עמך ביד פלשתים) שם שם /שמואל א' כ"ח/ י"ט, אמר ליה לית למיערך, אמר אין ערקת משתזבת, אם מקבל עליך את מידת הדין, (למחר) [ומחר] אתה ובניך עמי) שם /שמואל א' כ"ח/), עמי בתוך מחיצתי, מיד וימהר שאול ויפול מלא קומתו וגו' (שם שם /שמואל א' כ"ח/ כ'), מיד יצא למלחמה ונטל שלשה בניו עמו יהונתן ואבינדב ומלכי שוע, באותה שעה קרא הקדוש ברוך הוא למלאכי השרת [ואמר להם] באו ראו בריה שבראתי ושיצרת, בנוהג שבעולם אדם הולך לבית המשתה אינו נוטל בניו עמו מפני מראית העין, וזה יודע באמת שיהרג ויצא למלחמה ונטל שלשת בניו עמו, שמח על שמדת הדין פוגעת בו,

'And Hashem will give Israel with you into the hands of the Philistines' (v.19). Shaul asked, 'can I not run away?'. Shmuel responded, 'Yes, and if you run you will survive. (But) if you accept upon yourself *midat hadin* (God's justice), then "tomorrow you and your sons will be with me". Said R' Yochanan, this should be read as 'with me' – 'with me in my portion in Gan Eden'. On hearing this, Shaul went out to war and took his three sons with him. At that moment God called to the angels saying, 'Come and see how wonderful is this being I have created. Where most men are accustomed to going to a feast yet nevertheless leaves his children at home because of *marit ayin* (lest something evil occur), this one knows in truth that he shall be killed, yet goes to war with his three sons with him, and rejoices at the attribute of justice which strikes him.

8. מדרש שמואל ד"ה ויאמר שאול, Midrash Shmuel #23

תלמידיו דרבי אימי ואבא צידוני בשם ר' שמואל בר נחמן חביבה מיתתו של שאול יתיר מחייו, שבחיו לא נאמר מחר אתה ובניך עמי, ובמיתתו נאמר (מחר) [ומחר] אתה ובניך עמי) ש"א =שמואל א' = כ"ח י"ט, עמי בתוך מחיצתי. It was said in the name of R' Shmuel bar Nachman, 'the death of Shaul was more beloved than his life, for in his lifetime he had not been told 'you and your sons will be with me', yet in his death he is told 'you and your sons will be with me' – with me in my portion in Gan Eden'.

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ג

9. אברבנאל פירוש לשמואל פרק כח Ch.28, Shmuel (Portugal, Spain, Italy 1437-1508),

ואחרי שאכלו חזרו לדרכם אל המחנה, ובוזה מהגבורה העצומה שהלך שאול וחיילים יגבר, בדעתו בלא ספק שבמדבר והמלחמה ההיא הוא ובניו יתמו ושם ימותו, כי היה חרף נפשו למות על מרומי שדה כגבורים אשר מעולם אנשי השם. And after they had eaten they returned on their way to the camp. And with this the heroism and power of Shaul and his warriors grew only stronger. For he knew without doubt that on the next day he and his sons would fall and die in battle, and yet his soul did not run from falling upon the heights as heroes who would be remembered forever.

10. Josephus (Judea, Rome, 37-c.100), Histories of the Jews, Book VI, Ch. XIV

Saul king of the Hebrews, although he knew what was coming upon him and that he was to die immediately, by the prediction of a prophet, he did not resolve to flee death, nor to indulge the love of life and to betray his people to the enemy... but thought it a great thing to fall together with his family fighting for his people... Such a man ought to be honoured by all with the testimony of a virtuous or courageous man, for he is not as one who goes out to battle with the hope and expectation of success and glory. On the contrary he expects nothing good to come, but rather knows that he will surely die in battle, and is nevertheless neither frightened nor paralysed at his coming fate but goes directly towards it... this is what I consider that character of a truly courageous man.

Now it is only right to reflect upon the generosity of this woman. The king had forbidden her to use her art that allowed her to improve her circumstances, and yet she did not hold this against him and did not refuse him as a stranger... but she had compassion upon him and comforted him and exhorted him to do what he was greatly averse to, and earnestly and with great humanity offered him the only calf she had even though she was a poor woman. Furthermore she expected nothing in return for her kindness, nor hunted after any future favour from him, for she knew that he was to die; whereas men are naturally eager to please those that bestow benefits upon them, or are very ready to serve those from whom they may receive some advantage. It would be well therefore to imitate the example of this woman, and to do kindnesses to all who are in need, and to think that nothing is better nor more fitting for mankind than such a general beneficence, that will also render God favourable and ready to bestow good things upon us.

11. Uriel Simon, (Israeli Tanakh scholar), Shaul in Ein-Dor, Prooftexts 8 (1988), pp.159-171

Let us conclude: in absolute contrast to didactic moralistic literature, which approaches sin by demonising the character of the sinner, and urging the reader to see their personality as well as their actions as corrupt, the *Tanakh* is completely at ease to praise greatly the ethical character traits of a woman who falls under the category of "no witch shall you let live" (Shemot 22:17). Her sin as the sorceress of Ov is one thing, and her righteousness as a sensitive and caring woman is quite another.

12. Rudyard Kipling, En-Dor, 1919

Oh the road to En-dor is the oldest road
And the craziest road of all!
Straight it runs to the Witch's abode,
As it did in the days of Saul,
And nothing has changed of the sorrow in store
For such as go down on the road to En-dor!